

استاد: دکتر مرادی و دکتر توسلی پور

عنوان:

آزمایشگاه هفتم (آرایه‌های پویا و ساختمان‌ها)

نیمسال اول

۱۴۰۰

آرایه‌ی پویا^۱:

آرایه‌هایی که تا به حال دیده‌اید و از آن‌ها استفاده کرده‌اید، آرایه‌های ایستا^۲ بوده‌اند. اگر یادتان باشد در تعریف این آرایه‌ها حتماً باید طول آن‌ها را با یک عدد ثابت مشخص می‌کردید. امروز می‌خواهیم با نوع دیگری از آرایه‌ها به نام آرایه پویا آشنا شویم. طول این آرایه‌ها در هنگام کامپایل نامشخص بوده و در هنگام اجرا تعیین می‌گردد.

دستور تخصیص حافظه^۳ (malloc):

شما می‌توانید توسط تابع malloc که از توابع کتابخانه‌ی `stdlib.h` می‌باشد، از سیستم عامل درخواست کنید که مقدار مشخصی حافظه در `heap` گرفته و آن را در اختیار شما قرار دهد. نحوه‌ی استفاده از این تابع به صورت زیر است:

```
<type>* pointer = (<type>*) malloc(number * sizeof(<type>));
```

<type> : نوع داده‌ای که می‌خواهید آرایه‌ای پویا از آن داشته باشید.

number : طول آرایه‌ای که می‌خواهید.

حال به نکات زیر **توجه کنید**:

۱. آرگومان تابع malloc مقدار حافظه درخواستی بر حسب بایت می‌باشد.
۲. sizeof از عملگرهای زبان C است که سایز هر type ای که به آن بدهید را بر حسب بایت برمی‌گرداند. چون سایز یک type (مثلاً int) در سیستم‌های مختلف ممکن است متفاوت باشد، بهتر است از عملگر sizeof استفاده کنید.
۳. مقدار برگشتی تابع malloc در صورتی که تخصیص حافظه موفقیت آمیز باشد، اشاره‌گر به سرآرایه‌ی پویا خواهد بود و در غیر این صورت NULL است. لذا بعد از فراخوانی این تابع **حتماً** باید بررسی کنید که اگر مقدار بازگشتی NULL بود، ضمن دادن پیغام خطا به کاربر از برنامه خارج شوید.
۴. همچنین مقدار برگشتی این تابع از جنس void* (یعنی اشاره‌گری که می‌تواند از هر نوعی باشد و لزوماً قرار نیست نوع خاصی، مثلاً integer، داشته باشد) بوده و برای همین آن را به type مورد نظر cast کرده ایم.
۵. هر حافظه‌ای که توسط تابع malloc می‌گیرید را در پایان **باید** توسط تابع free(pointer) آزاد کنید.

¹ dynamic

² static

³ memory allocation

۶. نحوه‌ی استفاده از آرایه‌های ایستا و پویا هیچ تفاوتی با هم ندارد. پس همان گونه که قبلاً با آرایه های ایستا کار می-کردید، می توانید با آرایه های پویا نیز کار کنید.

برای درک نکات بالا به برنامه زیر توجه کنید:

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
int main() {
    int arr_size, i;
    int* dynamic_arr;
    printf("Enter the size of array:\n");
    scanf("%d", &arr_size);
    /* Requesting an integer array with capacity of arr_size elements.
     * On success dynamic_arr will be a pointer to the beginning of the array.
     * On failure dynamic_arr will be null. */
    dynamic_arr = (int*) malloc (arr_size * sizeof(int));
    if (dynamic_arr == NULL) {
        printf("Oops! Memory allocation failed.\n");
        exit(EXIT_FAILURE);
    }
    /* From now on you can work with the dynamic array just like static arrays!*/
    printf("Enter %d numbers:\n", arr_size);
    for (i = 0; i < arr_size; i++)
        scanf ("%d", &dynamic_arr[i]);
    free(dynamic_arr); /* Do not forget to free the allocated memory! */
    return 0;
}
```

۱. انجام دهید ←

یکی از توابع کاربردی برای تخصیص حافظه‌های پویا تابع `realloc` است. از این تابع می‌توانید برای تغییر مقدار حافظه‌ای که قبلاً از سیستم گرفته بودید، استفاده کنید. تعریف این تابع به صورت زیر است :

```
<type>* pointer = (<type>*) realloc(pointer ,number * sizeof(<type>));
```

این تابع به عنوان ورودی اشاره‌گر فعلی و اندازه‌ی جدید مورد نظر را گرفته و اشاره‌گر جدید را بر می‌گرداند. برای آشنایی با رفتار این تابع، قطعه کدهای زیر را اجرا کنید. تفاوت نتیجه‌ی این دو قطعه کد در چیست؟

قطعه کد اول:

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define INITIAL_ARRAY_SIZE 4
#define FINAL_ARRAY_SIZE 5
#define ZERO 0
#define ONE 1
#define FIVE 5

void print_array(int* array_of_int, int size) {
    for (int i = 0; i < size; i++)
        printf("%d ", array_of_int[i]);
    printf("\n");
}

void initislizing_the_array(int* array_of_int, int size) {
    for (int i = ZERO; i < size; i++)
        array_of_int[i] = ZERO;
}

int main(int argv, char** argc) {
    int* array_of_int = (int*)malloc(INITIAL_ARRAY_SIZE *
sizeof(int));
    initislizing_the_array(array_of_int, INITIAL_ARRAY_SIZE);
    print_array(array_of_int, INITIAL_ARRAY_SIZE);
    array_of_int = (int*)realloc(array_of_int, FINAL_ARRAY_SIZE *
sizeof(int));
    initislizing_the_array(array_of_int, FINAL_ARRAY_SIZE);
    array_of_int[FINAL_ARRAY_SIZE - ONE] = FIVE;
    print_array(array_of_int, FINAL_ARRAY_SIZE);
    return 0;
}
```

قطعه کد دوم:

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
#define INITIAL_ARRAY_SIZE 4
#define FINAL_ARRAY_SIZE 5
#define ZERO 0
#define ONE 1
#define FIVE 5
```

```

void print_array(int* array_of_int, int size) {
    for (int i = 0; i < size; i++)
        printf("%d ", array_of_int[i]);
    printf("\n");
}

void initislizing_the_array(int* array_of_int, int size) {
    for (int i = ZERO; i < size; i++)
        array_of_int[i] = ZERO;
}

int main(int argv, char** argc) {
    int* array_of_int = (int*)malloc(INITIAL_ARRAY_SIZE *
sizeof(int));
    initislizing_the_array(array_of_int, INITIAL_ARRAY_SIZE);
    print_array(array_of_int, INITIAL_ARRAY_SIZE);
    array_of_int = (int*)realloc(NULL, FINAL_ARRAY_SIZE *
sizeof(int));
    array_of_int[FINAL_ARRAY_SIZE - ONE] = FIVE;
    print_array(array_of_int, FINAL_ARRAY_SIZE);
    return 0;
}

```

قسمت ۱: نتایج به دست آمده و همچنین یافته‌های خود را توضیح دهید.

۲. انجام دهید (Free)

(۱) هنگام کار با تخصیص حافظه‌ی پویا به دو نکته باید توجه نمود :

۱. لزوم آزاد کردن حافظه‌های گرفته شده

۲. عدم استفاده از حافظه‌ی آزاد شده

(۲) قطعه کد زیر را اجرا کنید.

```
int main() {  
    int* p = (int*)malloc(10 * sizeof(int));  
    int i;  
    printf("P = 0x%p\n", p);  
    for (i = 0; i < 10; i++)  
    {  
        p[i] = i;  
    }  
    free(p);  
    printf("P = 0x%p\n", p);  
    printf("P[0] = %d", *p);  
    return 0;  
}
```

- پس از آزادسازی حافظه‌ی گرفته شده دقیقاً چه اتفاقی می‌افتد؟ خروجی‌ها را توجیه کنید.
- فکر کنید : چرا اگر در کد بالا اقدام به چاپ `p[15]` کنیم برنامه خطا نمی‌دهد؟

قسمت ۲: قطعه کد داده شده را اجرا کنید، نتایج به دست آمده و یافته‌های خود را توضیح دهید.

← ۳. انجام دهید (Memory Leak)

حافظه‌های گرفته شده از سیستم هنگام اجرای برنامه حتما باید در انتهای برنامه آزاد شوند. در این قسمت مشاهده می‌کنیم که در صورتی حافظه‌ی گرفته شده آزاد نشود ممکن است چه مشکلاتی برای سیستم ایجاد شود.

(۱) کد زیر را در حالت debug و با قرار دادن breakpoint در محل ذکر شده اجرا کنید.

```
void main() {  
    int *p = NULL;  
    int i = 500000;  
    while (1) {  
        p = realloc(p, i * sizeof(int)); /*put breakpoint here*/  
        i+=500000;  
    }  
    free(p);  
    return 0;  
}
```

(۲) با استفاده از کلیدهای ctrl+shift+esc پنجره‌ی task manager را باز نمایید.

(۳) سربرگ Processes را انتخاب کنید.

(۴) برنامه‌ی اجرایی your_project_name.exe را پیدا کنید و مقدار memory مورد استفاده‌ی آن را مشاهده کنید.

(۵) با فشردن دکمه‌ی f5 به تعداد ۱۰ بار حلقه‌ی while را اجرا کنید.

(۶) مقدار memory گرفته شده توسط برنامه را مجدداً مشاهده کنید.

(۷) چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

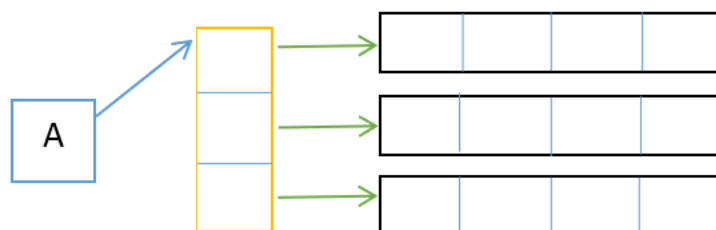
(۸) فکر کنید: آیا آدرس p که به ابتدای حافظه‌ی مورد نظر ما اشاره می‌کند همیشه یکسان است؟

قسمت ۳: موارد خواسته شده را انجام دهید. نتایج به دست آمده و یافته‌های خود را توضیح دهید.

آرایه پویای دو بعدی (!):

قبلاً با آرایه های چند بعدی هم کار کرده بودیم. حال می خواهیم همان آرایه ها را نیز به شکل پویا درست کنیم. یک آرایه ی دوبعدی، عملاً آرایه ای از آرایه های یک بعدی است. مثلاً `int a[3][4]` یک آرایه ی ۳ تایی از آرایه هایی به طول ۴ می باشد. شکل زیر را نگاه کنید:

	Column 0	Column 1	Column 2	Column 3
Row 0	<code>a[0][0]</code>	<code>a[0][1]</code>	<code>a[0][2]</code>	<code>a[0][3]</code>
Row 1	<code>a[1][0]</code>	<code>a[1][1]</code>	<code>a[1][2]</code>	<code>a[1][3]</code>
Row 2	<code>a[2][0]</code>	<code>a[2][1]</code>	<code>a[2][2]</code>	<code>a[2][3]</code>

پس اگر ما ابتدا یک آرایه از جنس `int**` به طول ۳ بسازیم که `A` سر آن باشد، و سپس هر کدام از خانه های آن آرایه را برابر با سر یک آرایه ی ۴ تایی قرار دهیم، یک آرایه ی دوبعدی ساخته ایم.

۴. انجام دهید! (امتیازی) ←

قسمت های مشخص شده در کد زیر را کامل کرده، سپس کد زیر را اجرا کنید.

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
int main() {
    int row, col, i;
    int** A;
    printf("Enter row and column:\n");
    scanf("%d %d", &row, &col);
    A=(...) malloc(...*sizeof(...));    /* 1. Complete this instruction */
    if (A == NULL) exit(EXIT_FAILURE);
    for(i = 0; i < row ; i++) {
        A[i]=(...) malloc(...*sizeof(...)); /* 2. Complete this instruction */
        if (A[i] == NULL)
            exit(EXIT_FAILURE);
    }
    /* Now you have a 2D integer array */

    Your Program Goes Here.

    /* Don't forget to free the allocated memory when you don't need it any more */
    for (i = 0; i < row; i++)
        free(A[i]);
    free(A);
    return 0;
}
```

سوال : نحوه ی آزاد سازی حافظه در سوال قبل را توضیح دهید. آیا لازم است که در یک حلقه هر سطر را جداگانه آزاد کنیم؟ یا دستور `free(A)` به تنهایی اکتفا می کند؟

توجه: همه ی نکات ذکر شده به راحتی قابل تعمیم به یک آرایه ی n بعدی است

قسمت ۴ : موارد خواسته شده را انجام دهید. نتایج به دست آمده و همچنین پاسخ سوالات را توضیح دهید.

← ۵. فکر کنید.

کد زیر را اجرا کنید و درباره‌ی خطوط اشاره شده فکر کنید.

```
#include <stdio.h>
#include <stdlib.h>
void main() {
    int i;
    char* s;
    int *p=(int*)malloc(10*sizeof(int));
    for(i=0;i<10;i++)
        p[i]=i+48;
    s=(char*)p;
    for(i=0; i<40; i++) /* Pay attention to bound of for */
        printf("%c", s[i]); /* What's happening here? what is value of s[1]? why? */
    printf("\n");
    p++;
    printf("p[1] is %d\n",*p);
    free(p); /* What's happening here? */
}
```

قسمت ۵: نتایج به دست آمده و همچنین پاسخ های خود را توضیح دهید.

← ۶. فکر کنید.

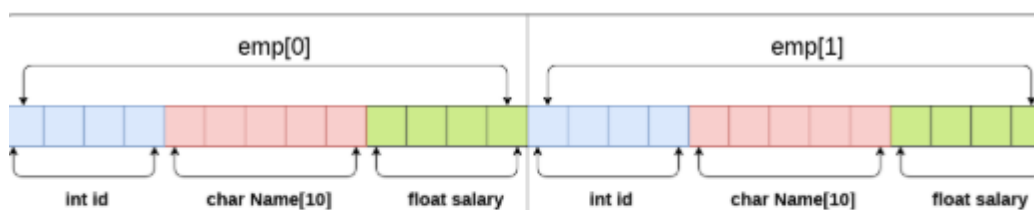
در درس با ساختار ساختمان ها (structures) در زبان C آشنا شدید. عکس پایین نمونه ای برای یاد آوری شما میباشد:

Records (structs)

- struct: collection of a fixed number of components (members), accessed by name
 - Members may be of different types
- Syntax:

```
struct structName
{
    dataType1 identifier1;
    dataType2 identifier2;
    .
    .
    .
    dataTypeN identifierN;
};
```

همچنین میتوان آرایه ای از struct ها داشت :


```
struct employee
{
    Int id;
    char name[5];
    float salary;
};
struct employee emp[2];
```

`sizeof (emp) = 4 + 5 + 4 = 13 bytes`

هدف شما در این قسمت صرفاً تحلیل قطعه کدی است که در کنار این فایل به نام Q6_code قرار دارد.

قسمت ۶: قطعه کد داده شده را مطالعه کرده و تحلیل خود را توضیح دهید.

بخش‌های اختیاری در یک فایل جداگانه بر روی سایت قرار گرفته است. توصیه می‌شود که حتماً آن‌ها را انجام دهید.

موفق باشید